

Cultuurhistorische Bibliografie 2019 betreffende de gemeente Kampen

door Theo van Mierlo

Jaarlijks neemt de *Kamper Almanak* een overzicht op van de in het afgelopen jaar verschenen artikelen en boekwerken over kunst, cultuur en historie met betrekking tot de gemeente Kampen.

Belangrijkste uitgangspunt bij de samenstelling van de bibliografie is dat het onderwerp van het artikel of de publicatie cultuurhistorisch van aard dient te zijn. Ook zal Kampen, ongeacht of het de stad, de kernen of het buitengebied betreft, substantieel aan bod dienen te komen wil de betreffende publicatie opgenomen worden. Er is voor gekozen om romans en gedichtenbundels van Kamper auteurs, waarvan de inhoud geen directe relatie heeft met Kampen, niet op te nemen in deze bibliografie.

In het geval van krantenartikelen worden bovengenoemde criteria zeer strikt gehanteerd. In principe worden geen krantenartikelen opgenomen (immers, de lokale en regionale bladen staan vol met bijdragen die aan bovenstaande criteria voldoen). Uitzondering wordt gemaakt wanneer het een substantieel bericht in een landelijk dagblad betreft dat cultuurhistorisch van aard is. Ook zijn scripties, gemaakt voor het onderwijs, niet opgenomen. De belangrijkste reden hiervoor is, dat er vele scripties worden vervaardigd waarvan het bestaan niet bekend is. Een uitzondering wordt gemaakt wanneer een scriptie is uitgegeven of in een oplage is verspreid.

Voor de leesbaarheid van de bibliografie zijn publicaties die seriematig of als reeks verschijnen, artikelen die frequent in periodieken voorkomen en bundels en tijdschriften met alleen bijdragen over Kampen in een afzonderlijke rubriek ondergebracht.

Mochten in het overzicht publicaties ontbreken die voldoen aan bovengenoemde criteria en die verschenen zijn in 2019, dan horen de samensteller en de redactie van de *Kamper Almanak* dit graag.

Vóór 2019 verschenen publicaties, die in de bibliografie van het betreffende jaar (nog) niet opgenomen waren, zijn alsnog in de bibliografie van 2019 opgenomen.

Zie ook de archeologische en bouwhistorische kroniek elders in deze *Kamper Almanak* voor verschenen rapporten op deze terreinen.

De meeste van de opgenomen publicaties zijn te raadplegen bij het Stadsarchief Kampen en/of het SNS Historisch Centrum.

Boeken en artikelen

- Barendse, L., *De schilders langs de IJssel* (Zwolle 2019; WBooks, ISBN 9789462583511) 20 blz.

De uitgave toont zo'n 175 aquarellen, tekeningen en schilderijen uit de 19de en 20ste eeuw met de IJsselstreek als onderwerp. Niet alleen komen de stad Kampen en kernen als Zalk en Wilsum veelvuldig voor, maar ook werk van uit Kampen afkomstige kunstenaars is opgenomen.

- Boer, E.A. de, *De macht van de minderheid. Het remonstrantisme in Kampen in de spiegel van de nationale synode te Dordrecht (1618-1619)* (Kampen 2019; Summum, ISBN 9789492433305) 361 blz.

De publicatie geeft een zeer gedetailleerde beschrijving van het remonstrantisme in Kampen in het eerste kwart van de 17de eeuw en van de achtergronden van en de gebeurtenissen tijdens de Nationale Synode van Dordrecht (1618-1619) in relatie tot de remonstrantse predikanten te Kampen.

- Boerboom, J., *Deining in de IJsseldelta. Biografie van de bypass bij Kampen* (Zwolle 2019; WBooks, ISBN 9789462583115) 159 blz.

Het boek beschrijft de veelzijdigheid van de omvangrijke werkzaamheden in de IJsseldelta in het kader van Ruimte voor de Rivier en belicht naast de technische werkzaamheden ook aspecten als historie, natuur, recreatie en waterhuishouding en laat tevens betrokkenen aan het woord.

- Canters, K.J. en B. Hoekstra, "De bever van Zalk, de laatste bever van Nederland", nader onder de loep genomen. Twee plus twee = twee bevers en twee handschriften?!", *Overijsselse Historische Bijdragen*, 134e stuk/2019 (Hilversum 2019; Verloren, ISBN 9789087047979) 11-55.

In het artikel proberen de auteurs de geschiedenis van 'de laatste bever van Nederland' zo nauwkeurig mogelijk te ontrafelen, de feiten rondom de kennis hierover op een rij te zetten, een aantal onduidelijkheden uit de weg te ruimen en de bever in de context van de beverpopulatie in het verleden te plaatsen.

- *De Varfdeuze; regionale beoefenaars van beeldende kunst* (Kampen 2019; eigen uitgave De Varfdeuze) 32 blz.

Catalogus van een selectie van dertig werken van (oud-)leden van de regionale vereniging voor beoefenaars van de beeldende kunst De Varfdeuze, die ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan in oktober 2019 te zien waren in de Gouden Zaal van het Stedelijk Museum Kampen.

- Douma, J., *Onderweg. Autobiografie* (Kampen, 2019; Brevier, ISBN 9789492433466) 460 blz.

In deze autobiografie beschrijft Jochem Douma (*1931) zijn leven en werk, zoals hij dat ervaren heeft. Hij heeft zich op velerlei fronten ingezet voor de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Theologische Universiteit aan de Broederweg te Kampen, waar hij van 1970 tot 1997 hoogleraar ethiek was.

- Embrechts, A., 'Vrijstaat Kampen', *De Volkskrant* vrijdag 12 december 2010; V-bijlage pp. 4-7

Aan de hand van de herinneringen van twaalf studenten van het eerste uur, schetst de journalist een beeld van het turbulente en experimentele eerste jaar van de Academie voor Expressie door Woord en Gebaar (1979) in Kampen.

- Erdtsieck, I., 'Mr. Johann Christiaan Bijsterbos (1814-1898). Kamper jongen, advocaat, politicus, hoge ambtenaar en tevens oprichter, voorzitter en publicist van de Vereniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis (VORG)', *Overijsselse Historische Bijdragen*, 134e stuk/2019 (Hilversum 2019; Verloren, ISBN 9789087047979) 57-84.

In deze bijdrage beschrijft Erdtsieck met name de rol van Bijsterbos als oprichter en voorzitter van de VORG, maar gaat ook uitvoerig in op zijn Kamper jaren als raadslid, onbezoldigd stadsadvocaat en archivaris en zijn blijvende belangstelling voor Kamper cultureel erfgoed, óók na zijn vertrek uit de stad in 1861.

- Gelderen, J. van, 'Een patroon, een mejuffrouw, en een sigarenbandje...', *Blikvanger Margaretha*, 14, nr. 1 (2019) 9.

Van Gelderen verklaart hier de herkomst van het Kamper meisje Elisabeth Bas, die als echtgenote van de vergeten zeeheld admiraal Swartenhondt in 1932 de naamgeefster wordt van een handelsnaam van sigarenfabriek H. Jos van Susante & Co. te Boxtel.

- Haar, K., ‘Zwolle-Kampen; Station Zwolle Stadshagen wordt in 2019 geopend’, in: M. van Ee en P. van der Meer, (red.), *Spoor editie 30. Actualiteiten en achtergronden spoorwegen Nederland 2018* (Alkmaar 2019; De Alk bv., ISBN 9789059612181) 133.

In het korte artikel beschrijft dé kenner van het Kamper lijntje de achtergronden van de problematiek rondom de ingebruikname van het nieuwe station Stadshagen.

- Henken, P., ‘Stoom tussen Zwolle en Kampen Noord’, *Op de rails, Maandblad van de NVBS*, 87 nr. 4 (april 2019) 193-195.

Het artikel beschrijft de inzet van stoomlocomotieven tussen 1921 en 1955 op het treintraject tussen Kampen en Zwolle.

- Groot, D. de, *Verhalen om te smullen van Kamper grond. Een mooie samensmelting van oude verhalen en de ‘nieuwe’ Hollandse keuken* (Kampen 2019; Uitver groot, ISBN 9789090323381) 127 blz.

In het boek hebben de koks van MaGreet zich laten inspireren door de door de auteur beschreven levensverhalen van elf bewoners van woonzorgcentrum Margaretha, met bijzondere recepten van traditionele en vergeten gerechten als resultaat.

- Hasselt, R. van, *Verdacht van woonplaats te zijn veranderd en andere bijna vergeten verhalen. Mede gebaseerd op het oorlogsdagboek van dokter Marius van Rhijn* (Soesterberg 2018; Uitgeverij Aspekt, ISBN 9789463383820) 373 blz.

De auteur schrijft aan de hand van het dagboek van de Enschedese Joodse huisarts Marius van Rhijn diens ervaringen en die van andere bekenden gedurende de Tweede Wereldoorlog. Van 1943 tot aan de bevrijding verbleef het gezin Van Rhijn bij de familie Poortenaar in hun woning aan de Buitensingel, waardoor de lezer ook kennis krijgt van de oorlogsjaren in en de bevrijding van Kampen, gezien door Van Rhijns ogen.

- Henn, V., ‘Die Städte an Zuiderzee und IJssel auf den Hansetagen’, in: *Hansische Geschichtsblätter*, 135/2017 (uitgegeven door Hansischen Geschichtsverein, 2018; ISBN 9783940677556) 185-219).

Het artikel behandelt de aanwezigheid van de Oost-Nederlandse steden op de hanzevergaderingen en hun rol tijdens deze vergaderingen. Het spreekt

vanzelf dat Kampen in dit artikel een substantieel aandeel heeft, dat ook blijkt uit de bijlage met daarin een overzicht van alle dagvaarten waarop Nederlandse steden aanwezig zijn geweest.

- *Jaarverslag 2018 Stadsarchief Kampen* (Kampen 2019; eigen uitgave) 50 blz. Het jaarverslag geeft niet alleen een indruk van de activiteiten van het stadsarchief, maar bevat ook talrijke foto's en afbeeldingen van collectiestukken uit de rijke collectie van de instelling. Daarnaast bevat de uitgave onder de titel 'Buitenzoete Zuiderzee; Kampen en het water' een korte bijdrage over de geschiedenis van de Zuiderzee/IJsselmeer (pp. 23-30).

- Jager, A., 'Kampen, Brunnepe, Greenterweg 23-25; Kampen, Brunnepe, Ooievaarstraat 14; Kampen, Reevediep; Kampen, Mastenbroeker sluis; Kampen, de Chalmotweg 3 (auteur: M. Klomp). H. Clevis en S. Wensink (red.), *Overijssels Erfgoed. Archeologische en Bouwhistorische Kroniek 2017* (Zwolle 2019; Stichting Promotie Archeologie), ISBN 9789089320247) 21-32. Korte beschrijvingen (als onderdeel van het Archeologisch Jaaroverzicht) van de archeologische onderzoeken die in 2017 binnen de gemeente (Kampen) hebben plaatsgevonden.

- Jans, H., *Kunst de zin van het zinloze* (z.pl. 2019; eigen uitgave, ISBN 9789082172614) 192 blz.

In dit boek beschrijft de Kamper kunstenaar en muzikant Henk Jans (*1958) zijn bewogen levensverhaal, geïllustreerd met talrijke liedteksten, tekeningen en schilderijen van zijn hand.

- *Kamper grappen. Oude verhaaltjes met nieuwe plaatjes van Freddie Langelier*, (Kampen 2019; eigen uitgave) 16 blz.

Een handgebonden herdruk van dit in 1924 door de fa. Zalsman uitgegeven boekwerkje met, fraai geïllustreerd, vijf Kamper Uien, tot stand gekomen door medewerking van Drukkerij Zalsman en Boekbindatelier Hans en verschenen in een oplage van 350 genummerde exemplaren.

- Kreeft, K., *In vervoering van Voerman* (Zwolle 2019; WBooks, ISBN 97894 62583504) 143 blz.

Het boek beschrijft leven en werk van de in Kampen geboren en opgegroe-

de (IJssel)schilder Jan Voerman (1857-1941) en brengt niet alleen zijn werk uitvoerig in beeld, maar besteedt ook aandacht aan verzamelaars en bewonderaars van zijn werk.

- Kruijf, T. de, e.a. (red.), *Atlas van historische verdedigingswerken in Nederland. Overijssel en Gelderland* (Utrecht 2019; Uitgeverij Matrijs, ISBN 9789053455562) 472 blz.

De kloeke uitgave geeft, naast enkele algemene inleidingen over de politieke geschiedenis van en vestingbouwkundige ontwikkelingen en militaire gebeurtenissen in de provincies Overijssel en Gelderland, van alle afzonderlijke steden in beide provincies uitvoerige beschrijvingen van de vestingwerken. Voor Kampen is dit geschreven door A. Troost (pp. 206-215). Maar ook in de algemene inleidingen komt Kampen meermalen aan bod.

- Kuipers, J.J.B., *De Hanze. Kooplui, koningen, steden en staten* (Zutphen 2019; Walburg Pers, ISBN 9789462494466) 160 blz.

Het rijk geïllustreerde boek geeft een vlot leesbaar overzicht van alle aspecten van het middeleeuwse handelsverbond De Hanze, waarbinnen ook Kampen een zo belangrijke rol speelde. In het bijzonder in het hoofdstuk over de IJssel- en Zuiderzeesteden komt Kampen uitvoerig aan bod.

- Langevelde, A. van, “Opdat Gods heilige zaak voortgang hebbe te midden van de benauwing dezer bange oorlogstijden”. Bezinning op plaats en rol van de synode in de gereformeerde kerkstrijd in de Tweede Wereldoorlog’, *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis*, 22, nr. 4 (dec. 2019) 136-145.

In deze bijdrage komt uitgebreid de positie en de rol van de Kamper hoogleraar Klaas Schilder (1890-1952) binnen de in de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland gevoerde discussie rondom de toen spelende meningsverschillen aan de orde, alsmede zijn afzetting in 1944 als predikant en hoogleraar.

- Mierlo, Th. van, ‘Drie (!?) beeldenstormen in de Buitenkerk’, *Blikvanger Margaretha*, 14, nr. 1 (2019) 14-15.

In de bijdrage gaat de auteur in op verschillende ‘beeldenstormen’ die in de loop der eeuwen in de Buitenkerk door protestanten én katholieken hebben plaatsgevonden.

- Mierlo, Th. van, 'Kampen en de IJsselkogge. Hoe het schip bijdroeg aan de groei van de stad', *Vind. Geschiedenis, archeologie, kunst en antiek*, nr. 35 (sept. 2019) 102-107

Het artikel geeft een korte beschrijving van Kampen in de middeleeuwen in relatie tot het koggeschip.

- Militzer, J. von, 'Kölns Beziehungen zu den Städten an der Zuiderzee', in: *Hansische Geschichtsblätter*, 135/2017, (uitgegeven door Hansischen Geschichtsverein, 2018; ISBN 9783940677556) 221-233.

De auteur schetst een beeld van hoe de handel vanuit Keulen met name over de IJssel en in het bijzonder via Kampen plaatsvond.

- Oordijk, Y., *Een weerzien met Jan Roeland* (Kampen 2019; Stedelijk Museum Kampen, ISBN 9789082707236) 32 blz.

Catalogus met inleiding bij een tentoonstelling met werk van de in IJsselmuiden geboren kunstenaar Jan Roeland (1936-2016) in het Stedelijk Museum Kampen (26 april - 23 juni 2019).

- Pol, F. van der, *De vliegende bij op zoek naar honing. Geestelijk leiderschap van Simon Oomius* (Kampen 2019; Brevier, ISBN 9789492433435) 224 blz.

De auteur laat aan de hand van publicaties van Simon Oomius (1630-1706), van 1678 tot aan zijn overlijden predikant in Kampen, het geestelijk leiderschap van Oomius zien vanuit een aantal thema's. In het bijzonder bij het thema 'politiek en samenleving' komt de Kamper (religieuze) 17de-eeuwse samenleving uitvoerig aan bod.

- Reichenbach, P. en Dm. Yakhovsky, *Winterschilder. Het leven van Hendrick Avercamp. De Stomme van Campen* (Kampen 2019; Pear Productions ISBN 9789078718338) 46 blz.

Met tekst van Paul Reichenbach en tekeningen van Dmitry Yakhovsky geeft de uitgave een laagdrempelig overzicht van het leven van de Kamper schilder Hendrick Avercamp.

- Reichenbach, P en D'Auwe, *Het geheime wapen. De avonturen van Ridder Dolf; deel 2* (z.pl. 2018; Pear Productions, ISBN 9789078718321) 38 blz.

Stripverhaal, getekend door D'Auwe, met tekst van Reichenbach, waarin de avonturen worden verteld van de Kamper Ridder Dolf, die in dit verhaal gevaarlijke plannen van Harderwijk tot het maken van een geheim wapen verijdelt.

- Renette, J., *Mijn Holland. Tussen land en zee; Geschiedenis van Zuiderzee tot IJsselmeer* (z.pl., 2018; Éditions Photographie sans Frontières, ISBN 9791093140049) 299 blz.

Het lijvige en fraai geïllustreerde boekwerk, samengesteld door schrijver en fotograaf Jan Renette, brengt de unieke geschiedenis van het IJsselmeergebied in al zijn facetten prachtig in beeld. In beeld en verhaal neemt hij de lezer mee van het prille begin van ons waterland naar het hier en nu en schetst hij het terugwinnen van land met poldermolens, de economische welvaart in de Gouden Eeuw met de VOC en WIC en het einde van de Zuiderzee, met daaraan verbonden het einde van alle maritieme tradities. Ook de steden rondom de voormalige Zuiderzee worden, met de Franse historicus Henry Havard als inspiratie, uitvoerig beschreven, waaronder uiteraard Kampen (pp. 270-277).

- *Rivierlandschappen - Hans Meerman* (z.pl., z.j. = 2019; eigen uitgave) 39 blz. De uitgave, gepresenteerd bij de opening op 1 november 2019 van de gelijknamige tentoonstelling in het Stedsmuseum te Harderwijk, bevat naast een inleiding van de hand van Geraart Westerink over leven en werk van de in Kampen wonende kunstenaar Hans Meerman (* 1950), 26 afbeeldingen van tekeningen met als onderwerp het rivierlandschap tussen Kampen en Zwolle, voor hem een onuitputtelijke inspiratiebron.

- Schilder, K. *De kasboeken van de O.L. Vrouwememorie in de O.L. Vrouwekerk in Kampen* (Kampen 2019; als nr. 46 verschenen in de serie Kamper genealogische en historische bronnen; eigen uitgave in samenwerking met het Stadsarchief Kampen) 148 blz.

Naast een bewerking van de kasboeken van de memorie die vooral de 15de eeuw beslaan en verschillende alfabetische registers bevat, geeft de uitgave ook een overzicht van vermeldingen van de O.L. Vrouwememorie in verschillende Kamper bronnen, een lijst van namen van de memoriemeesters in de charters in het Kamper archief en een chronologische- en alfabetische naamlijst van Kampenaren die lid waren van de Onze-Lieve-Vrouwebroederschap in 's-Hertogenbosch (circa 1450-1565).

- Schilder, K., *Archief van het schoutambt IJsselmuiden, inv.nr. 11 (1654-1664)* (Kampen 2019; als nr. IJ11 verschenen in de serie Kamper genealogische en historische bronnen; eigen uitgave in samenwerking met het Stadsarchief Kampen) 73 blz.

Bewerking in regestvorm van genoemd deel van het rechterlijk archief van IJsselmuider, dat minuten van akten, losse aantekeningen en kopieën van brieven uit de betreffende perioden bevat, met name betreffende vrijwillige en contentieuze zaken. Het deel is voorzien van een inleiding en registers op familienamen, schouten/keurmoten en topografische namen, beroepen en zaken.

- Schokkenbroek, D., “Ik vond de lucht veel mooier dan het land”. Weerman Jan Pelleboer (1924-1992)’, *Mijn stad mijn dorp. Historisch Tijdschrift Overijssel*, 7, nr. 4 (oktober 2019) 23.

In de serie ‘Overijsselaars van toen’ geeft de auteur een korte beschrijving van het leven en de betekenis van de in ’s-Heerenbroek geboren weerman.

- Sierksma, P., ‘Mijnheer dat weiger ik’, *De Stentor Magazine*, zaterdag 17 november 2019, 16-21.

In het artikel beschrijft de journalist het handelen van zijn grootvader, de Kamper politiemans Pieter Kapenga (1898-1982) in de oorlogsjaren met als gevolg daarvan zijn gevangenschap in Kamp Dachau.

- Smolders, R., *Sibyl Heijnen-Sprekend Verleden* (Kampen 2019; Stedelijk Museum Kampen) 47 blz.

Catalogus bij de expositie van Sibyl Heijnen in het Stedelijk Museum Kampen en de voormalige Synagoge (6 juli - 22 september 2019), waarbij de kunstenaar zich onder meer heeft laten inspireren door de beide historische locaties.

- Snijder, C.R.H., ‘Vijftiende- en zestiende-eeuwse scherprechters te Kampen’, *De Nederlandchse Leeuw*, 136, nr. 3 (september 2019) 97-112.

In dit uitgebreide artikel worden niet alleen de Kamper scherprechters in genoemde eeuwen besproken, maar ook talrijke andere wetenswaardigheden rondom scherprechters en rechtspraak in Kampen.

- *Struikelen door de straten van Kampen* (z.pl. z.j. = Kampen 2019; eigen uitgave Stichting Kamper Struikelstenen) 24 blz.

De brochure bevat een wandeling langs de in de afgelopen jaren in Kampen gelegde ‘Struikelstenen’, met bij elke steen informatie over de personen die middels deze stenen herdacht worden.

- Terpstra, R., *Misrekening* (Kampen 2019; Aerie Uitgevers Auteurs, ISBN 9789082736724) 200 blz.

In de in romanvorm geschreven publicatie beschrijft de auteur de Tweede Wereldoorlog gezien door de ogen van zijn grootouders, kleermaker Herman Vinke en zijn vrouw Jo Vinke-Groen, die in mei 1942 het veilige Kampen verruilden voor het platgebombardeerde Rotterdam, om in de Hongerwinter van 1944-1945 weer terug te keren naar hun geboortestad.

- Van Paridon x De Groot landschapsarchitecten, *Ruimtelijk Perspectief. Waterbewust, bouwen & boeren op de Kampereilanden, 2015-heden* (z.pl. 2018) 207 blz. De omvangrijke studie gemaakt in opdracht van de gemeenten Kampen en Zwartewaterland, de Provincie Overijssel en het Waterschap Drents Overijsselse Delta, geeft een toekomstvisie voor het Kampereiland met respect voor het verleden, het landschap en waterbeheer en is voorzien van fraai beeldmateriaal van het gebied.

- Veldman, A., *De IJssel van Westervoort naar Kampereiland* (z.pl. 2018; eigen uitgave ISBN 9789462288478) 180 blz.

De auteur beschrijft talrijke (historische) wetenswaardigheden over de rivier, het landschap, de dorpen en steden en haar bewoners. De laatste vijftig pagina's hebben betrekking op het grondgebied van de gemeente Kampen.

- Waldus, W., 'De IJsselkogge in perspectief. Een biografie op basis van 3D-reconstructie', *Archeologie in Nederland*, 3, nr. 1 (februari 2019) 26-35.

Het artikel geeft, voorzien van vele afbeeldingen, een beschrijving van de bouw, het uiterlijk, de functies, het afzinken en de lichting van de IJsselkogge.

- Waldus, W.B., J.F. Verweij, H.M. van der Velde, A.F.L. van Holk en S.E. Vos, 'The IJsselcog project: from excavation to 3D reconstruction', *The International Journal of Nautical Archeology*, 48, nr. 2 (2019) 466-494.

In het uitgebreide en rijk geïllustreerde artikel behandelen de auteurs niet alleen de in het hierboven beschreven artikel voorkomende thema's, maar plaatsen de IJsselkogge ook in een internationale context van koggeschepen.

- Waldus, W., *De IJsselkogge. Hanzeverleden boven water* (Utrecht 2019; Uitgeverij Matrijs, ISBN 9789053455470) 168 blz.

Het rijk geïllustreerde publieksboek over de in 2016 gelichte IJsselkogge geeft niet alleen een gedetailleerd beeld van de ontdekking, de berging, de vondsten en alle achtergronden van het schip, maar ook een uitvoerig beeld van Noordwest-Europa en de Hanze en de stad Kampen rond 1420.

- Wassink, H., ‘Niet alleen kelders onder woonhuizen. Onderzoek naar de ontwikkeling van kelders in Zwolle’, in: H. Clevis en S. Wensink (red.), *Overijssels Erfgoed. Archeologische en Bouwhistorische Kroniek 2017* (Zwolle 2019; Stichting Promotie Archeologie, ISBN 9789089320247) 127-191.

In dit omvangrijke artikel, wordt naast impliciete verwijzingen naar Kamper situaties, ook expliciet een vergelijking gemaakt met de situatie ten aanzien van middeleeuwse kelders in Kampen en Deventer.

- Weel, H.B. van der, *François en Pieter Hemony. Stadsklokken- en geschutgieters in de Gouden Eeuw* (Hilversum 2018; Verloren, ISBN 9789087046804) 416 blz.

Het boek beschrijft de werkzaamheden, in al zijn facetten, van de uit Lotharingen afkomstige, maar in Zutphen en uiteindelijk in Amsterdam als klokken- en geschutgieters groot geworden broers François en Pieter Hemony. Ten aanzien van tal van aspecten speelt ook Kampen, waarvoor François het carillon van de Nieuwe Toren leverde, een rol in dit uitvoerige boekwerk.

- Westerink, G., ‘Gekrakeel rond een kleurrijke kazemat in Kampen’, *Sailant. Kwartaalbericht van de Stichting Menno van Coehoorn*, nr. 4 (2019) 15-21.

Het artikel beschrijft de historie rondom het beschilderen van de rivierkazemat Kampen-Noord, een gemeentelijk monument, en de commotie die hierover ontstond in 2018-2019.

- Westerink, G., ‘Voorbij. Sibyl Heijnen. Sprekend verleden’, *Beelden magazine* 22, nr. 3 (2019) 29.

Bespreking van de tentoonstelling van Heijnen in het Stedelijk Museum en de Synagoge.

- Wolthuis, B., *Hoezeer liefde* (Ijsselmuiden 2019; eigen uitgave BEEP) 63 blz.

Gedichtenbundel, geïllustreerd met The Kissing Series, van Brigitte Wolthuis, sinds 2019 stadsdichter van Kampen.

Periodieken en series

- Alink, A.: in 2018 en 2019 van haar hand verschenen in de serie Kamper genealogische en historische bronnen (eigen uitgave in samenwerking met het Stadsarchief Kampen).

- Nr. 23F: *Getuigenissen 1525-1530. Rechterlijk Archief Kampen inv.nr. 11; 250 blz.* (2018).
- Nr. 23G: *Getuigenissen 1536-1542. Rechterlijk Archief Kampen inv.nr. 12; 278 blz.* (2019).

De bewerking geeft een samenvatting van de in het register opgenomen verslagen van door het stadsbestuur afgenomen verhoren van getuigen en bevat indexen op persoonsnamen en op verschillende onderwerpen.

- *Historisch Tijdschrift voor de IJsseldelta* (uitgave van de Historische vereniging voor de IJsseldelta Jan van Arkel).

Jaargang 44, nr. 1 (maart 2019):

- L. Hooisma, 'Kampen straft. Kaal hoofd en rode lap', 2-11
- S. Gerlofsma, 'De Franciscanen van Kampen. Mogelijke aanzet tot onderzoek naar het begin', 12-22
- J. Prins, 'Koos Postuma kwam om bij misbombardement', 23-26
- J. van Gelderen, 'Intussen...', 27-31

Jaargang 44, nr. 2 (juni 2019):

- S. Selles, "'IJ giet". De catastrofale dijkdoorbraak bij Zalk op 8 januari 1926', 2-12
- T. de Wal, 'De bekleemde zondag. Rustdag of onrustdag?', 13-21
- H. Broers, 'Kampen als proeftuin voor landelijke projecten. Mobiel erfgoed toont geschiedenis van de vooruitgang', 22-31
- J. van Gelderen, 'Intussen...', 32-35

Jaargang 44, nr. 3 (december 2019):

- J. van Zuthem en H. Broers, 'Kampen en de drank. Artikelenreeks over de Kamper kroegen in de negentiende en twintigste eeuw', 2-11
- H. Stalknecht, "'Ik zeg u: bescherm de meisjes". Condoom zorgt voor deining', 12-23
- J. van Dam, 'Het interieur van de "nieuwe" r.-k. kerk', 24-32
- J. van Gelderen, 'Intussen...', 33-35

- *Kamper Almanak 2019; cultuurhistorisch jaarboek* (Kampen 2019; uitgave SNS Historisch Centrum) 493 blz.

Deze uitgave van het SNS Historisch Centrum te Kampen bevat onder andere de volgende bijdragen in relatie tot Kampen:

In de etalage / Natuur in de IJsseldelta

- G. Westerink. 'Nieuwe aanwinst: Dodovaas van Bastiaan Postma', 12-15
- C. Koopman, 'Wie bouwde de kelderkamer, Burgwalstraat 6?', 18-20

- A. Ponte, 'Huys der Kunsten: museum in oprichting', 22-25
- E. Jalving, 'Strip wordt Ikoon', 28-32
- T. Last-Wilderdijk, 'Nieuwe samenwerking Quintus en Ventura succesvol begonnen', 34-37
- A. Troost, 'Schansen om de stad Kampen', 40-42
- B. Nijhof, 'De succesformule van Op Zien Kampers', 44-48
- R. van Mierlo, 'Maarten Meuldijk en de winter van 1929', 50-53
- J.E. Borst, 'Kunstproject Hanzebankjes voor de Buren van Stichting ARTicipatie', 56-58
- R. van 't Hul, 'Kamper Kogge van Noordzee naar Oostzee in 2018', 60-63
- H. Martens, 'Waarom staan er bijenvolken in de tuin van het SNS Historisch Centrum?', 67-70

Uitgelicht

- E. Hupkes, 'Een verloren school in beeld', 73-111
- G. Westerink, 'Stichting Grafisch Atelier Kampen 35 jaar', 113-122
- 'Portrettengalerij: Cor Adema', 123-126

Historische Bijdragen

- J.C.G. Kreek, 'De romaanse voorganger van de Sint-Nicolaas- of Bovenkerk te Kampen', 129-146
- F.D. Zeiler, 'Nagele', 147-154
- F. van der Kraaij en M. van Wijngaarden, 'Op zoek naar de leeuwen van Kampen. Verslag van een speurtocht', 155-187
- T. Brink, "'Gedrukt toe Campen". Over de prenten, uitgegeven door Peter Warnerssen', 189-212
- K. Schilder, 'Anno 1568. De hertog van Alva in Kampen', 213-220
- K. Schilder, 'Uitvaartrituelen in de Kamper Sint-Nicolaaskerk', 221-230
- E.A. de Boer, 'Een Kamper kerkboek en kerkzegel zijn zoek. Op het spoor van vier verbannen predikanten (1618-1620)', 231-250
- Th. van Mierlo, 'Vier eeuwen dakkapellen van het Heilige Geest- of Buitengasthuis', 251-286
- G. Keunen, 'Houtzaagmolens te Kampen', 287-306
- G. Mast, 'Eendenkooien en hutten op het Kampereiland', 307-320
- A. Troost, 'De ondergang van de Kokpanden aan de Oudestraat 5-11', 321-352

Kampen in 2019

- R. Meenderink, 'Arend Hengeveld (Kampen 19 maart 1933 - Kampen 13 april 2018)', 355-359
- B. Huizinga, 'Pro memoria: Berry Selles. Een blik op de wereld vanuit de

- Spuistraat', 361-364
- T. Brink en G. Westerink, 'Dick van Ommen (1 mei 1955 - 21 augustus 2018)', 365-378
  - A. Jager, 'Archeologische monumentenzorg over 2018', 379-391
  - J. Abbink, 'Overzicht cultuurhistorische onderzoeken 2018', 393-396
  - G.J. van der Schee, 'Het pand Oudestraat 85, "Het root Scharlaken"', 397-412
  - Th. van Mierlo, 'Cultuurhistorische bibliografie 2018 betreffende de gemeente Kampen', 413-423
  - J. Bosch, 'Kamper Kroniek 2018', 425-462
  - 'Fotokroniek: Kampen vanuit de lucht. Drone-fotografie van Freddy Schinkel', 463-493
- N.N., 'Erfnummer ...'; serie artikelen over de pachters van en wetenswaardigheden en foto's betreffende erven op het Kampereiland. In: *Erfnummer*; kwartaaluitgave Stichting Kampereiland.
    - 'Erfnummer 122', *Erfnummer* nr. 122 (januari 2019)
    - 'Erfnummer 123', *Erfnummer* nr. 123 (april 2019)
    - 'Erfnummer 124', *Erfnummer* nr. 124 (juli 2019)
    - 'Erfnummer 125', *Erfnummer* nr. 125 (oktober 2019)